

Beleids plan 2025 – 2028

Inleiding	4		
Hoofdstuk 1	6	Missie	6
Missie, doelen en aandachtspunten		Doelen	7
		Positie professionele makers	7
		Brede regelingen	7
		Leesbevordering	8
		Spreiding over het land	8
		Papiaments, Nederlandse Gebarentaal en Fries	8
		De drie Codes	9
Hoofdstuk 2	10	Schrijvers en literaire makers	11
Bouwen aan een rijk en divers literair klimaat		Uitgevers	11
		Organisaties, literair-educatieve organisaties en tijdschriften	11
		Residenties	12
		Prijzen	12
Hoofdstuk 3	14	Vertalers	15
Bevorderen van kwalitatieve vertaalde literatuur		Uitgevers	15
		Zichtbaarheid	16
		Expertise en talentontwikkeling	16
		Vertalershuis Amsterdam	16
Hoofdstuk 4	17	Uitgevers	18
Internationale verspreiding van Nederlandse literatuur		Schrijvers	18
		Vertalers	18
		Netwerk	18
		Focuslanden	18
		Vertalingendatabase	19
Hoofdstuk 5	20	Communicatie	20
Communicatie, onderzoek en evaluatie		Onderzoek en evaluatie	21

Hoofdstuk 6	22	Duurzaamheid	23
Organisatie en personeel		Diversiteit & Inclusie	23
		Digitalisering	24
		Werk aan Uitvoering	25
		Kernwaarden	25
		Organisatiestructuur	26
		Adviesstructuur subsidies	27
		Wet, regelgeving en gedragscodes	27
		Personeelsbeleid	29
		Financiën	29
		Private stichtingen	30
Hoofdstuk 7	31	Baten	32
Meerjarenbegroting 2025-2028		Lasten	32
		Begrotingsoverzicht	33
Bijlage 1	34		
Samenwerkingspartners			
Bijlage 2	35	Overleg, samenwerking en afstemming	36
Samenwerking rijkcultuurfondsen		Interdisciplinair	36
		Caribisch deel van het Koninkrijk	37
		Spreiding over Nederland	37
		Internationaal	38
		Impact en effectmeting	38
		Andere gezamenlijke thema's	39
		Overzicht samenwerkingsverbanden en -regelingen	40

Inleiding

Een beleidsplan schrijven betekent nadenken over de toekomst, over het voortzetten van de langere lijnen en over nodige koersverandering. Hoe zal Nederland er over vijf jaar uitzien? De inkt van het vorige plan was amper droog toen de pandemie ons land bereikte. Dat was een belangrijke les: het is verstandig enige lenigheid en ruimte tot omdenken in te bouwen.

Er speelt veel voor het literaire veld en daarmee voor het Letterenfonds: de komst van generatieve AI en vertaalmachines, nieuwe disciplines en interdisciplinaire werkvormen, duurzaamheid, digitalisering, fair practice, diversiteit en inclusie, regionale spreiding, aansluiting bij het Caribisch deel van het Koninkrijk, dalende omzetten bij uitgevers en boekhandels, ontleding, leesbevordering en literatuureducatie. Tegelijkertijd is het nog steeds de traditionele keten – schrijver/vertaler, uitgever, boekhandel – die het hart van het veld vormt. Deze brede waaier aan ontwikkelingen en aandachtspunten vraagt flexibiliteit van het fonds, maar ook vak kennis, een goed netwerk en heldere keuzes.

In de periode 2021-2024 is een grotere meerstemmigheid onder onze aanvragers ontstaan en vond een nieuwe groep makers zijn weg naar het fonds. Daarmee is het aantal regelingen, programma's en activiteiten in die jaren sterk gegroeid. Om onze impact te vergroten en het overzicht te behouden voor zowel aanvragers als onszelf, zullen we in de periode 2025-2028 meer focus aanbrengen, enkele bredere regelingen introduceren en

bepaalde activiteiten en programma's afbouwen. We richten ons op professionele literaire makers en vertalers, en hebben nieuwe subsidiemogelijkheden voor o.a. debutanten, leesbevorderingsinitiatieven en het literaire beeldverhaal.

In aanloop naar dit beleidsplan zijn we in gesprek gegaan met literaire organisaties, vertalers, schrijvers en uitgevers en organiseerden we rondetafelgesprekken rond thema's als leesbevordering, literatuur in vertaling en internationale samenwerking. Het waarderingsonderzoek dat we voorjaar 2023 lieten uitvoeren onder aanvragers was gelukkig zeer positief. Dat positieve beeld komt ook naar voren uit het stakeholdersonderzoek onder de belangrijkste partners. De visitatiecommissie gaf ons bruikbare feedback en wees ons op de noodzaak van meer focus en het maken van keuzes. Het Letterenfonds dankt de leden van de visitatiecommissie, partners, aanvragers en deelnemers aan de rondetafelgesprekken voor alle aanbevelingen, respons, kritische evaluatie en dialoog. We kregen veel goede raad, die we zeer ter harte hebben genomen. Waardevolle inspiratie voor een mooie toekomst!

Het waarderings- en stakeholdersonderzoek, evenals het rapport van de visitatiecommissie zijn te vinden op onze website.

Hoofdstuk 1 Missie, doelen en aandachtspunten

Literatuur vormt, vermaakt, verdiept en draagt bij aan ieders kritisch denkvermogen. Literatuur opent deuren, stimuleert het inlevingsvermogen, geeft inzicht in het gedachtegoed over de grens en is onmisbaar voor een democratie. Literatuur kent vele verschijningsvormen, zowel binnen als buiten het boek: deze zijn alle van grote waarde.

Het Nederlands Letterenfonds wil bijdragen aan een belezen, intelligente en creatieve samenleving, waarin de rol van de letteren en die van schrijvers en vertalers, wordt erkend en gewaardeerd. Dit doen we voor het Nederlands en het Fries, evenals voor het Papiaments en de Nederlandse Gebarentaal (NGT), waartoe we in 2023 de statutaire doelstellingen hebben verruimd om een zo divers en inclusief mogelijk beleid te kunnen voeren.

In de beleidsperiode 2025-2028 staan voor alle hiervoor benoemde talen de volgende doelen centraal:

- Het bevorderen van de kwaliteit en diversiteit van het literaire aanbod.
- Het stimuleren van kwalitatief hoogstaande, literaire vertalingen en de internationale verspreiding daarvan.
- Het bevorderen van een goed en rijk aanbod aan vertaalde literatuur uit andere taalgebieden.
- Het steunen van activiteiten en beleid op het gebied van leesbevordering en letteren.

Het fonds verstrekt subsidies aan o.a. schrijvers, vertalers, uitgevers, tijdschriften en festivals en zet zich in voor een rijk en divers literair klimaat en een vitale leescultuur, met oog voor literair erfgoed en nieuwe ontwikkelingen. We leveren een bijdrage aan relevante activiteiten daar waar de markt dit niet, of nog niet, doet.

Positie professionele makers

Voor de toekomst van het Nederlandstalige literaire aanbod is het belangrijk dat nieuw en divers literair talent kan blijven kiezen voor het beroep schrijver of vertaler. Het beleid voor 2025-2028 richt zich op het versterken van de positie van alle professionele literaire makers, van beginnend talent tot gevestigde namen. Hierbij is aandacht voor fair pay, kennisoverdracht, zichtbaarheid, eigen ontwikkeling, diversiteit en inclusie. Nieuw is dat ook talentvolle debutanten met een uitgeverscontract de mogelijkheid krijgen een werkbeurs aan te vragen. We onderzoeken daarnaast of de ontwikkelbeurzen voor literaire makers en vertalers ruimer ingezet kunnen worden. 'De vertaler op het omslag' wordt een van de voorwaarden bij

een subsidietoekenning, zodat vertalers beter zichtbaar zijn.

Brede regelingen

De literatuur in Nederland is dynamischer en diverser dan ooit. Afgelopen beleidsperiode heeft het fonds zich ingezet voor een verbreding van het domein met o.m. regelingen voor digitale projecten en literaire makers die andere vormen gebruiken dan het boek. We richten ons op meer doelgroepen en genres, wat nieuwe mogelijkheden biedt om een breder en jonger publiek te bereiken.

In de afgelopen jaren is het aantal subsidie-regelingen toegenomen van 15 in 2018 tot 22 in 2022, omdat we iedereen op maat wilden bedienen. Voor de beleidsperiode van 2025-2028 streven we ernaar regelingen te vereenvoudigen, samen te voegen en overzichtelijker te maken, zodat het aanvragen van een subsidie makkelijker wordt. We willen brede regelingen introduceren die specifieke genres nog steeds ondersteunen, maar ook ruimte bieden voor nieuwe literaire (tussen)vormen.

Aanvragers van interdisciplinaire projecten of projecten met een duidelijk maatschappelijk component kunnen via het Aanspreekpunt Interdisciplinair ook bij het Letterenfonds terecht. Dit aanspreekpunt begeleidt aanvragers bij het vinden van de juiste regelingen bij verschillende fondsen. In samenspraak met alle rijkscultuurfondsen onderzoeken we met het Fonds Podiumkunsten en het Mondriaan Fonds hoe we interdisciplinaire aanvragers beter kunnen bedienen. In het gezamenlijke hoofdstuk over de fondsen is hier meer over te vinden.

'Voor de sector speelt het Nederlands Letterenfonds een rol van grote betekenis.'

Visitatierapport rijkscultuurfondsen 2023

Leesbevordering

Er zijn steeds meer organisaties die zich op een innovatieve manier inzetten voor leesbevorde- ring. Met extra middelen van het ministerie van OCW kunnen we deze waardevolle initiatieven aanmoedigen en ondersteunen. Deze opdracht en de verbindende en coördinerende rol die we hierin kunnen spelen, past goed bij het Letterenfonds. Samen met Stichting Lezen, het kenniscentrum leesbevordering, en in breed overleg met andere leesbevorderings- instellingen zullen we hierin optrekken.

De focus zal binnen de leesbevorderings- regeling komen te liggen op jongeren, innovatie en digitale middelen. Daarnaast kan worden aangevraagd voor het beeldverhaal. Het lezen van beeldverhalen vergroot bij jongeren de interesse voor literatuur in het algemeen. Ook makers van het literaire beeldverhaal in boek- vorm kunnen daarom een aanvraag indienen. In 2024 start een pilot: (literaire) organisaties kunnen dan al aanvragen indienen voor initia- tieven die de drempel naar lezen en literatuur verlagen. We evalueren de regeling eind 2024 en nemen de bevindingen mee in de nieuwe leesbevorderingsregeling. De literatuur ontwik- kelt zich richting een steeds diverser aanbod, desondanks blijft representatie in alle gevallen een aandachtspunt: iedereen moet zich in het literaire aanbod dat het fonds ondersteunt kun- nen herkennen.

Spreiding over het land

Boeken zijn dankzij een fijnmazig, landelijk net- werk van boekhandels en bibliotheken geluk- kig overal verkrijgbaar. Regionale spreiding speelt in de letteren daardoor een minder grote rol dan in andere cultuursectoren, maar is zeker een aandachtspunt, in het bijzonder bij evenementen en activiteiten van literaire en literair-educatieve organisaties. We nemen de regionale context en spreiding daarom mee in de beoordelingscriteria van o.a. de (meerjaren) regelingen voor literaire organisaties. Regionale spreiding van de organisaties krijgt prioriteit in de beoordelingscriteria. Ook bij werving en

selectie hebben we oog voor de regio, evenals bij de samenstelling van de Raad van advies en de organisatie van eigen programma's, prijzen en activiteiten. Online of hybride aanbod, zoals bij de jaarlijkse Literaire Vertaaldagen, biedt daarnaast goede mogelijkheden.

Papiaments, Nederlandse Gebarentaal en Fries

Voor het Caribisch deel van het Koninkrijk ont- wikkelen we specifiek beleid. Bestaande rege- lingen moeten beter aansluiten en in de regio is meer bekendheid met onze subsidieregelingen nodig. Om het beleid effectief vorm te geven gaan we in gesprek met lokale betrokkenen en stakeholders voor input en sturing. We rich- ten ons specifiek op makers en organisaties in het Caribisch gebied, om het aanbod in het Papiaments (Papiamentu en Papiamento) te vergroten en de infrastructuur te versterken. De rijkscultuurfondsen werken daarnaast gezamen- lijk aan verbeterde communicatie door middel van een digitaal platform en een coördinator voor het Caribisch gebied. We zullen ook met de dovengemeenschap overleggen over de wijze waarop we de Nederlandse Gebaren- taal het beste kunnen ondersteunen, zoals het Nederlands Gebarencentrum, het landelijke expertisecentrum op het gebied van Neder- landse Gebarentaal (NGT) en Nederlands met gebaren (NmG). Alle regelingen van het fonds staan ook open voor het Fries. Het fonds overlegt structureel met provincie Fryslân en neemt deel aan overleggen van het Platfoarm Lêsbefoarding Fryslân.

De drie Codes

Code Diversiteit & Inclusie

Diversiteit en inclusie zijn kernwaarden van het fonds. We vinden het belangrijk dat iedereen aan literatuur kan bijdragen en aan literaire activiteiten kan deelnemen, als schrijver, maker, vertaler, programmeur of uitgever; als lezer of in de zaal bij een literair programma.

- Dit doen we door:
- drempelvoorwaarden van regelingen tegen het licht te houden;
 - het aanvraagproces zo toegankelijk mogelijk te maken;
 - te zorgen voor diversiteit in de adviescommissies, klankbordgroepen en onder externe lezers;
 - organisaties die een subsidie bij ons aanvragen de code te laten onderschrijven en concrete doelen te laten formuleren;
 - ons in te zetten voor een breed, inclusief en representatief kinder- en jeugdaanbod, waarin alle kinderen zich kunnen herkennen;
 - aandacht te vragen voor het thema binnen de sector.

Daarnaast is diversiteit en inclusie voor het fonds als organisatie een blijvend aandachtspunt. Hoe we dit aanpakken en welke stappen we willen zetten staat in hoofdstuk 6 over organisatie en personeel.

Fair Practice Code

Fair practice, en met name fair pay, is verankerd in het DNA van het fonds. Voor een vitaal literair veld is het van belang dat iedereen eerlijk betaald wordt, van schrijvers en vertalers tot programmeurs en moderatoren.

- Dit doen we door:
- een modelcontract voor schrijvers of vertalers, met daarin o.m. royalty-afspraken, als voorwaarde te stellen bij aanvragen;
 - de honorariumrichtlijnen voor optredens, zoals overeengekomen bij de Ketentafel Letterenorganisaties, als subsidievoorwaarde te stellen bij aanvragen van literaire en literair-educatieve organisaties;
 - zelf auteurs en andere literaire makers een eerlijke beloning te bieden;
 - ervoor te zorgen dat extra fair pay-middelen daar terechtkomen waar de nood het hoogst is;
 - bij subsidies voor literaire tijdschriften een vast deel van het budget voor auteursvergoedingen aan te wijzen;
 - jaarlijks onderzoeksgegevens aan te leveren voor de Monitor Inkomens Auteurs van KVB Boekwerk.

Governance Code Cultuur

De Governance Code Cultuur is belangrijk voor wederzijds vertrouwen. We passen deze zelf toe en vragen anderen dit ook te doen. Dit gaat over goed besturen, beleid maken, besluiten, uitvoeren en toezicht houden, met andere woorden: over gedrag, verantwoordelijkheid en integriteit.

- Dit doen we door:
- organisaties die een meerjarige subsidie krijgen, te vragen de code te onderschrijven;
 - deze aanvragers te vragen uit te leggen hoe ze de code toepassen of stappen willen zetten op dit gebied;
 - zelf op de website en in alle communicatie zo transparant mogelijk te zijn over de eigen toepassing van de Governance Code;
 - aangesloten te zijn bij Mores, een onafhankelijk meldpunt voor grensoverschrijdend gedrag in de culturele sector, om zo bij te dragen aan sociale veiligheid op de werkvloer.

Hoofdstuk 2

Bouwen aan een rijk en divers literair klimaat

Het Letterenfonds wil met het steunen van schrijvers, literaire makers, uitgevers en literaire of literair-educatieve organisaties bijdragen aan een rijk en divers letterenveld. Vanaf 2025 ontvangen we van OCW bovendien structureel extra budget voor leesbevordering. De focus ligt bij deze middelen met name op innovatie, het beeldverhaal en jongeren. Speciale aandacht gaat in het beleid uit naar talentontwikkeling, het Caribisch deel van het Koninkrijk en literaire tijdschriften.

Schrijvers en literaire makers

Een belangrijk doel is het verstevigen van de positie van professionele literaire makers en het stimuleren van talent. Om de keuze voor het schrijverschap bereikbaar te houden voor een grotere, diverse groep makers zetten we een subsidiemogelijkheid voor debuterende schrijvers op. Met een brede regeling, die strekt van debutant tot ervaren schrijver en van roman tot biografie, blijft het fonds schrijvers ondersteunen. Deze nieuwe opzet biedt ook ruimte voor mengvormen tussen genres. Literaire kwaliteit staat voorop. We zullen deze regeling met behoud van inhoudelijke toetsing op de specifieke genres en deelgebieden zo toegankelijk mogelijk opzetten.

We hechten er veel waarde aan dat een diverse groep jonge, professionele makers de weg naar het fonds weet te vinden. Deze groep ondersteunden we sinds 2015 onder andere via het talentontwikkelingstraject Slow Writing Lab. In de nieuwe beleidsperiode bouwen we het lab af en bieden we deze makers, op basis van de binnen het lab verkregen inzichten, een geïntegreerde plek binnen ons reguliere beleid. Op deze manier maken we ruimte voor de ontwikkeling en professionalisering van literaire makers die de stap zetten naar de beroepspraktijk. We zullen daarnaast de regeling voor ontwikkelbeurzen herzien, zodat meer makers hiervan gebruik kunnen maken. De regeling Makers buiten het boek wordt uitgebreid, zodat er voortaan ook voor productiekosten kan worden aangevraagd. Samen met Fonds Podiumkunsten zetten we de gezamenlijke subsidieregeling Werkbijdrage theatertekst voor schrijvers van theaterteksten voort.

Uitgevers

Uitgevers van literaire werken kunnen productiesubsidies aanvragen om moeilijk te exploiteren titels en vertalingen te laten verschijnen die de kwaliteit en diversiteit van het boekenaanbod vergroten. Vanwege de toets op de staatssteun kan dit alleen bij titels met een hoog uitgeefrisico, die een aanvulling zijn op het bestaande

Immerse\interact x Letterenfonds

We ondersteunen interdisciplinaire, digitale initiatieven binnen de regeling Immerse\interact samen met het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het Nederlands Filmfonds. Er komen twee extra aanvraagrondes, specifiek gericht op de cross-over met literatuur. Deze open calls zijn bedoeld voor initiatieven waarbij auteurs samen met interactieontwerpers of digitale mediamakers werken aan literaire producties gericht op het digitale domein. We zetten hiermee het programma Literatuur op het Scherm voort en stimuleren schrijvers om nieuwe vormen van creatie en presentatie in het letterenveld te ontdekken, kansen op digitaal gebied beter te benutten en zich te bekwamen in een opkomend literair genre: digitale literatuur.

aanbod. We zetten ons met een specifieke productiekostenregeling voor uitgevers bovendien in voor diversiteit binnen de kinder- en jeugdliteratuur, zodat alle kinderen zich hierin kunnen herkennen. Een ruimere doelstelling en betere communicatie kunnen daar voor meer aanvragen zorgen.

Organisaties, literair-educatieve organisaties en tijdschriften

Continuïteit, ademruimte en vertrouwen, zoals benoemd in de Uitgangspuntenbrief van de staatssecretaris, vormen ook de uitgangspunten voor het beleid van het Letterenfonds. We verstrekken binnen de meerjarige regeling voor literaire en literair-educatieve organisaties alleen nog vierjarige subsidies. Dit geeft organisaties de ruimte zich verder te professionaliseren, onder meer op het gebied van fair pay, duurzaamheid, diversiteit en inclusie. Regionale spreiding van de organisaties krijgt prioriteit in de beoordelingscriteria. Bij het opstellen van de beoordelingscriteria hebben we ons verhouden tot het beoordelingskader van de BIS 2025-

2028 en toegespitst op de landelijke literaire infrastructuur. Het Letterenfonds blijft ook tijdschriften steunen met vierjarige subsidies in het kader van talentontwikkeling en zal hierbij van de tijdschriften meer aandacht vragen voor fair pay en het vormen van een digitale strategie.

We zetten de regeling Projectsubsidies voor literaire activiteiten voort, waarbij de nadruk ligt op professionalisering en fair practice, evenals op het stimuleren van regionale initiatieven. Organisaties die zich op een innovatieve manier inzetten voor leesbevordering en de drempel naar lezen en literatuur verlagen, kunnen aanvragen bij de

Residenties

Het Letterenfonds rekent het faciliteren van inspirerende, tijdelijke werkplekken voor schrijvers, vertalers en literaire makers tot de kerntaken. Daarom zorgen we voor een evenwichtig residentiebeleid, waarbij literaire makers gedurende de diverse stadia van hun carrière in een residentie kunnen verblijven. Het schenken van financiële en creatieve vrijheid aan de maker, evenals het versterken van diens netwerk zijn hierbij belangrijke uitgangspunten. In veel gevallen wordt het verblijf in de schrijversresidentie een belangrijke periode in de carrière van een schrijver, een tijd om tot rust te komen en in een nieuwe omgeving inspiratie op te doen. Er is een grote variëteit aan residenties, met vaak zeer specifieke toelatingscriteria en aanmeldingsprocedures. Voor de Ledig House-residentie in de Verenigde Staten is het bijvoorbeeld van belang dat er werk van de schrijver in het Engels vertaald is, voor de *writer's residence* op het Spui in Amsterdam is het een voorwaarde dat de (buitenlandse) schrijver werk heeft dat in het Nederlands is verschenen (of verschijnt) bij een Nederlandse literaire uitgeverij. Om meer transparantie aan te brengen houden we de verschillende criteria en procedures tegen het licht.

Prijzen

Literaire prijzen spelen een belangrijke rol in de publieke erkenning voor schrijvers en vertalers, en bij de zichtbaarheid van literatuur. De Prijs der Nederlandse Letteren – een driejaarlijkse oeuvreprijs van 60.000 euro, afwisselend uitgereikt door de Belgische en de Nederlandse koning – organiseren we samen met Literatuur Vlaanderen en de Taalunie. In 2027 neemt het Letterenfonds de organisatie hiervan op zich. Met het Fonds Podiumkunsten en Literatuur Vlaanderen reiken we de jaarlijkse Toneelschrijfprijs uit. De Europese Literatuurprijs, een prijs voor zowel auteur als vertaler van een boek, krijgt vaak ruime aandacht in de media. Voor alle prijzen die het fonds uitreikt, onderzoeken we hoe deze bijdragen aan de kerntaken en doelen van het fonds en of een prijs daarvoor nog steeds de beste vorm is. We zullen het aantal prijzen terugbrengen.

nieuwe leesbevorderingsregeling. Dit kunnen digitale literaire projecten zijn, podcasts of audioproducties, maar ook samenwerkingsverbanden of originele concepten. Binnen deze regeling is daarnaast ook ruimte voor bestaande succesvolle projecten op het gebied van leesbevordering. De aparte regeling voor digitale literaire projecten komt hiermee te vervallen. In aanloop naar de beleidsperiode voeren we een eerste pilot van de leesbevorderingsregeling uit. Het Caribisch deel van het Koninkrijk en het Papiaments vormen hierbinnen een speciaal aandachtspunt.

Bij het Letterenfonds kon ik niet alleen aankloppen voor subsidie, maar ook voor een verblijf in het Adriaan Roland Holsthuis, een schrijvershuis in Bergen (NH). [..] Het was heerlijk. Daar kun je je werkelijk helemaal concentreren op het werk. Daar kon het werk de toewijding krijgen die het verdient en nodig had. Ik moest de naamgever van het huis gelijk geven: ‘Ik blijf erbij, mijn heele leven: er deugt geen woord of ’t is vanuit alleen zijn met mijzelf geschreven...’

Pieter Hoexum in *Boekman #137*, p.52

Hoofdstuk 3 **Bevorderen van kwalitatieve vertaalde literatuur**

Literair vertalers zijn actieve ambassadeurs van culturen en talen. Ze maken een gelijkwaardige culturele uitwisseling mogelijk, bieden zicht op de literatuur en cultuur van andere landen en hebben daarmee een rol bij het bevorderen van sociale en culturele cohesie in internationale context. Het Letterenfonds zet in zijn vertaalbeleid voor de jaren 2025-2028 in op fair pay, expertisebevordering & kennisdeling, talentontwikkeling en zichtbaarheid.

Vertalers

Projectsubsidies voor literair vertalers vormen een onmisbare aanvulling op het honorarium dat een vertaler van diens uitgever ontvangt en zorgen voor een groter en diverser aanbod van vertaalde literatuur van hoge kwaliteit. Ze geven de vertaler de tijd goed werk af te leveren. Er is bij de projectsubsidies een extra aanvraagmogelijkheid voor het schrijven van een voor- of nawoord bij de vertaling. Dit versterkt de zichtbaarheid en ambassadeursrol van vertalers. Fair pay is een basisvoorwaarde om de professie economisch aantrekkelijk te houden voor zowel nieuw als ervaren vertaaltalent.

Met starters- en ontwikkelbeurzen kunnen vertalers subsidie aanvragen voor het maken van een proefvertaling en het opstellen van een vertaaldossier voor uitgevers. We bekijken hoe we de ontwikkelbeurzen zo ruim mogelijk kunnen inzetten en onder de aandacht kunnen brengen. Ook is het mogelijk een bijdrage aan te vragen voor het honorarium bij optredens, waardoor vertalers nieuwe inkomsten(bronnen) kunnen genereren. Dit komt de talentontwikkeling en de zichtbaarheid van vertalers ten goede.

Uitgevers

Een (literaire) vertaling vormt voor een uitgever – ondanks de door het fonds verleende projectsubsidies aan vertalers – altijd een extra kostenpost, zeker in Nederland waar in vergelijking met andere, grotere taalgebieden minder geprofiteerd kan worden van schaalvoordelen. Productiesubsidies voor literaire uitgevers dragen bij aan

het in stand houden van de kwaliteit en diversiteit van vertaalde literatuur in Nederland.

Met de Schwob-regeling verleent het fonds productiesubsidies aan de vertaling van 'klassieke meesterwerken uit de wereldliteratuur' in het Nederlands. De regeling voorziet in een duidelijke behoefte. Het uitbrengen van literatuur in vertaling verhuist steeds meer naar kleinere uitgeverijen. De vraag of elke uitgever aan de standaard kan voldoen die het fonds als subsidievoorwaarde stelt, krijgt bij alle vertaalregelingen meer aandacht. Grote uitgeverijen vallen nu regelmatig buiten de regeling. We willen de voorwaarden enigszins bijstellen, zodat alle uitgeverijen gestimuleerd worden literaire vertalingen uit te geven. Het belang van en de verantwoordelijkheid voor de promotie en distributie van vertalingen ligt in de eerste plaats bij uitgevers en boekhandels. We kiezen voor een focus op de regeling en bouwen in aanloop naar de nieuwe beleidsperiode de Schwob-actie af, die complementair was aan de regeling met o.a. promotiemateriaal voor boekhandels, lezingenreeksen en de ondersteuning bij leesclubs. Aan uitgevers vragen we een grotere inspanning op het gebied van pr en marketing, waarbij we onderzoeken hoe we hier het beste een bijdrage aan kunnen leveren.

De Schwob-regeling ontleent haar naam aan de schrijver, essayist en vertaler Marcel Schwob (1867-1905), die in zijn tijd bekend stond als erudiet kenner van de wereldliteratuur. Als vertaler introduceerde hij onder meer het werk van Robert Louis Stevenson in Frankrijk.

‘Het aanbod van boeken in het Nederlands is enorm gevarieerd, juist omdat uit veel verschillende taalgebieden boeken worden vertaald.’

Tiziano Perez, oud-directeur Letterenfonds (Trouw, 27 januari 2023)

Zichtbaarheid

Literair vertalers kunnen een belangrijke rol spelen in het letterenveld als ambassadeurs voor hun vertalingen en voor hun vak. Het is belangrijk dit aan te moedigen, ook omdat het de (economische) positie van vertalers ten goede komt. Initiatieven op dit gebied stimuleren en ondersteunen is daarom een belangrijk doel in de komende beleidsperiode. Prijzen voor vertalers zijn daarnaast een voor de hand liggende vorm van publieke erkenning van de prestaties van vertalers. Een mooi voorbeeld hiervan is de Europese Literatuurprijs met de aanvullende Vertalersgeluktournee.

Expertise en talentontwikkeling

Via o.m. het Vertalershuis en de Literaire Vertaaldagen zetten we in op talentontwikkeling, deskundigheid en netwerkbevordering. De veranderingen in het vak op digitaal gebied, met de opkomst van generatieve AI (zoals ChatGPT) en vertaalmachines, maken dit een actueel en urgent aandachtsgebied. Enerzijds kan deze technologie een grote hulp zijn bij het vertaalwerk, anderzijds betekent het ook een bedreiging voor het vak. Het is belangrijk hierover met de sector in gesprek te gaan, een discussie die we als fonds graag aanjagen.

In de programmering van de Literaire Vertaaldagen en zeker ook in de workshops hebben we aandacht voor actuele vertaalkwesties en de instroom van nieuw en divers talent. Hier nemen altijd veel vertalers aan deel, doorgaans zo'n driehonderd. Het Expertisecentrum Literair Vertalen faciliteert ontwikkelingstrajecten en mentoraten voor beginnende literair vertalers. Daarnaast organiseert het Vertalershuis jaarlijks in samenwerking met het Crossing Border Festival twee met elkaar verbonden vertaalworkshops voor beginnende literair vertalers in en uit het Nederlands: The Chronicles en de Vertalersfabriek. Onder begeleiding van een ervaren mentor-vertaler vertalen de deelnemers elke dag een kort, door het festival geïnspireerd verhaal van een beginnende schrijver.

Het Letterenfonds is actief betrokken bij het Expertisecentrum Literair Vertalen, de Vertalersvakschool en de Master Literair Vertalen, samen met partners als de Taalunie, Literatuur Vlaanderen en de Universiteit Utrecht. Het fonds speelt een rol in verschillende overleggen, niet alleen tussen Nederland en Vlaanderen, maar bijvoorbeeld ook als lid van the European Network for Literary Translation (ENLIT).

Vertalershuis Amsterdam

Zomer 2023 opende na een grondige renovatie het Vertalershuis Amsterdam opnieuw de deuren. Het pand is met de renovatie sterk verduurzaamd en heeft naast de gemeenschappelijke ruimtes vijf moderne, op Nederlandse auteurs geïnspireerde, kamers. Vertalers van literatuur uit het Nederlands kunnen hier voor een periode van een of twee maanden wonen en werken. Een verblijf verbreedt het netwerk en de expertise van vertalers en draagt bij aan de kwaliteit van vertalingen. Het Vertalershuis wil ook beginnende vertalers een verblijfplaats in het Vertalershuis bieden. Met enige regelmaat worden er workshops georganiseerd in het Vertalershuis en daarbuiten. We hebben de intentie hierin het Papiaments en (opnieuw) het Fries mee te nemen. Het Vertalershuis Amsterdam is lid van het internationale RECIT-netwerk van vertalershuizen.

Hoofdstuk 4 Internationale verspreiding van Nederlandse literatuur

Internationale promotie van literatuur draagt bij aan het culturele profiel van Nederland en de culturele en creatieve uitwisseling tussen landen. Het versterkt ook de economische positie van Nederlandse schrijvers en uitgevers. We zetten hierop in met een combinatie van subsidieregelingen, manifestaties en activiteiten. Kennis van het internationale speelveld en het actief onderhouden van een internationaal netwerk zijn daarbij essentieel.

Wereldwijd staat vertaalde literatuur onder druk en voor een buitenlandse uitgever is een subsidie inmiddels vaak noodzakelijk om literatuur in vertaling te kunnen uitgeven. Het Letterenfonds speelt een essentiële rol in de informatievoorziening aan internationale uitgevers, literair vertalers, literaire agenten, scouts en andere partners, zoals literaire festivals, de pers, Dutch Culture, de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek (IVN) en Nederlandse ambassades.

Uitgevers

We komen buitenlandse uitgevers tegemoet in de vertaalkosten en vergoeden deze bij klassiekers zelfs volledig. Het aantal titels per schrijver waarvoor subsidie kan worden aangevraagd wordt verhoogd. Wanneer een uitgever voor volgende titels van dezelfde schrijver ook subsidie kan aanvragen, zal hij zich eerder voor langere tijd aan die schrijver verbinden. Voor omvangrijke (dus dure) titels in vertaling verhogen we bovendien de maximale subsidie per titel. Buitenlandse uitgevers van geïllustreerde kinder- en jeugdliteratuur en graphic novels in vertaling kunnen vanwege de hogere productiekosten van deze titels hiervoor een subsidie aanvragen. Om vertalers in hun rol als ambassadeur te versterken zullen we buitenlandse uitgevers vragen de naam van de vertaler op het omslag te vermelden.

Schrijvers

De beste promotie voor recent vertaalde titels wordt gedaan door de schrijvers, literair vertalers en illustratoren zelf. Uitgevers, festivals en literaire organisaties in het buitenland kunnen met subsidie Nederlandse schrijvers, vertalers en illustratoren laten overkomen om het boek te promoten. Vertalers nemen we nu in deze regeling mee. Met het oog op duurzaamheid houden we ook rekening met online promotie, zodat we een goede afweging kunnen maken of het publicitaire belang in verhouding staat tot de voorgenomen reis.

Vertalers

Structureel nieuw beleid is dat literair vertalers een aanvraag kunnen indienen om met financiële ondersteuning van het fonds fragmentvertalingen te maken. Met zulke vertaalfragmenten brengen vertalers wereldwijd boeken bij internationale uitgevers onder de aandacht. Een pilot hiermee tijdens de coronajaren was succesvol en droeg bij aan een toename van het aantal vertalingen uit het Nederlands. Het intensiverde ook het contact met het internationale vertalersnetwerk.

Netwerk

Internationale boekenbeurzen zijn belangrijke ontmoetingsplaatsen voor het ontdekken van nieuwe talenten en partners. We zijn daarom aanwezig op de grote internationale boekenbeurzen in Europa, zoals de Frankfurter en Leipziger Buchmesse, The London Book Fair en de Bologna Children's Book Fair, evenals een aantal kleinere beurzen en festivals. Fellowships voor uitgevers, schrijvers en vertalers leggen daarnaast duurzame contacten, die vaak nog jaren later van invloed zijn op het internationale beleid van het fonds. Via de ambassades vinden ook regelmatig ontmoetingen met belangrijke contacten plaats.

Met gerichte manifestaties en campagnes zorgen we voor een vruchtbare voedingsbodem voor literatuur in vertaling. Digitale literatuur, literaire podcasts, spoken word, graphic novels en performance spelen hierbij ook een rol. Ook het Fries, Papiaments en de Nederlandse Gebarentaal geven we graag waar mogelijk een plek.

Focuslanden

Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk zijn van oudsher grote, strategisch belangrijke landen en taalgebieden voor het fonds. Hier bevinden zich de meeste potentiële lezers van Nederlandse literatuur en kunnen auteurs zich goed presenteren. Eerdere campagnes richtten zich daarom op deze taalgebieden, waardoor we goede contacten hebben opgebouwd met festivals, literatuurhuizen en ambassades. Ook in deze beleidsperiode zullen we dat blijven doen, met name in het Duitse taalgebied, waar de meeste vertalingen verschijnen en een constante, grote belangstelling is voor Nederlandse literatuur. Ook willen we ons op het Engelse taalgebied blijven inzetten, nu onze campagne New Dutch Writing zo succesvol is gebleken. Daarbij zorgt een vertaling in het Engels voor toegang van het werk van de schrijver tot de rest van de wereld. Via de beurzen en de fragmentvertalingen richten we ons op landen wereldwijd.

Na de succesvolle campagne *FuturoPresente* in Italië zijn we in gesprek over een mogelijk gastlandschap in Turijn. De Nederlandse literatuur zal dan centraal staan op bijvoorbeeld het Festival Letteratura Mantova, waar veel Italiaanse literatuurlevers op afkomen. De uitstekende contacten met de Nederlandse ambassade in Rome zijn een goede voedingsbodem voor succes. We hopen dat de positieve resultaten van de afgelopen jaren zullen zorgen voor een vliegwieleffect. De Scandinavische markt daarentegen is lastiger, maar biedt veel potentieel. De Göteborg Book Fair heeft aangegeven graag de Nederlandstalige literatuur onder de aandacht te brengen. Literatuur Vlaanderen heeft al toegezegd en we overwegen opnieuw samen hierin op te trekken.

Vertalingendatabase

De Vertalingendatabase, het meest complete overzicht van vertalingen van Nederlandse literatuur, is een belangrijk en veelgebruikt instrument. Hierin houden we alle vertalingen bij van Nederlandse en Friestalige literatuur die in het buitenland zijn verschenen of in voorbereiding zijn. We zullen dit uitbreiden met overzichten per taal van goedgekeurde vertalers. Het Letterenfonds werkt hierin samen met Literatuur Vlaanderen.

Valentijn Hoogenkamp sprak met internationale schrijvers tijdens een literair festival in Kiel:

‘Ik heb ons subsidiestelsel uitgelegd, en de rol van de Schrijverscentrale en het Nederlands Letterenfonds, en de andere schrijvers stonden met hun oren te klappen. In veel landen zijn weinig fondsen en geen minimumbedragen voor optredens.’

Hoofdstuk 5 Communicatie, onderzoek en evaluatie

We streven ernaar om in onze communicatie helder en inclusief te zijn. Door informatie slim te verdelen over verschillende kanalen en toe te spitsen op onze specifieke doelgroepen kunnen we doeltreffender communiceren. Met de komst van een nieuwe website in 2024 willen we goed zichtbaar maken wat we doen. We zullen daar de verschillende regelingen duidelijk presenteren en brengen voorheen afzonderlijke websites bij de nieuwe website onder. We richten een eigen deel van de website in voor onze internationale doelgroepen, voornamelijk buitenlandse uitgevers en vertalers. Bij het ontwerp hebben we aandacht voor digitale toegankelijkheid en zorgen we dat we voldoen aan de toegankelijkheidseisen.

Naar buiten toe willen we graag benaderbaar en transparant zijn. Dat doen we door:

- heldere informatie over subsidies te geven;
- het aanvragen van subsidies zo simpel mogelijk te maken;
- transparant verantwoording af te leggen van de besteding van publiek geld;
- oog te hebben voor diversiteit en inclusie, in woordgebruik en representatie;
- in de communicatie – zowel intern als extern – te streven naar een vorm waarbinnen iedereen zich welkom en veilig voelt;
- nieuwe doelgroepen aan te spreken en nieuwe aanvragers goed te informeren;
- ons extra in te spannen om het Caribisch deel van het Koninkrijk te bereiken;
- nieuwe ontwikkelingen op communicatiegebied bij te houden;
- gericht te communiceren via website, nieuwsbrieven, persberichten en sociale media.

Onderzoek en evaluatie

Het is belangrijk om goed te onderzoeken of wat we doen ook werkt, of we het goed doen en welke effecten onze subsidies, programma's en activiteiten hebben. Dat doen we met een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve analyses en evaluatiemomenten, waar we in jaarverslagen een uitgebreider overzicht en uitwerking van geven. Impactonderzoek is een goede manier om naast de directe resultaten van subsidies, alle veranderingen of effecten in kaart te brengen. Dit zijn vaak kwalitatieve en langeretermijneffecten die niet direct meetbaar zijn. Het vergt het opzetten van een eigen,

regelmatige impactsystematiek en scholing van onze medewerkers, waarbij we de verantwoordelijkheid hiervoor duidelijk bij één of twee medewerkers binnen de organisatie zullen beleggen. Regelmatige omgevingsanalyse draagt bij aan het vaststellen van heldere kaders en is noodzakelijk voor goede resultaten op de langere termijn. We sluiten waar mogelijk graag aan bij de andere cultuurfondsen, die op dit gebied soms verder zijn, en zullen ook vaker gebruikmaken van de expertise van externe onderzoeksbureaus. Grote subsidieregelingen evalueren we daarnaast eens in de vier jaar.

We zijn partner van KVB Boekwerk, het kennis- en innovatieplatform voor de boekensector. Dit platform brengt ontwikkelingen in het boekenvak in kaart. Belangrijk is bijvoorbeeld het onderzoek naar de inkomsten van schrijvers uit boekverkoop, dat KVB Boekwerk periodiek verricht en waarvoor het Letterenfonds data aanlevert. Samen met de andere rijkscultuurfondsen zit het Letterenfonds daarnaast in de *Werkgroep Onderzoek* en de *Data Werkgroep* van het ministerie van OCW.

Thema's als duurzaamheid, digitalisering, diversiteit en inclusie vinden we behalve in de uitvoering van het beleid, ook binnen de organisatie van grote waarde. Het zijn transities waar het fonds al meerdere jaren aan werkt en die in deze beleidsperiode een prominente rol blijven spelen.

Duurzaamheid

Het fonds gelooft in een gecommiteerde inzet voor een duurzamere wereld. Samen met OCW verkennen we hoe de subsidieperiode van 2025-2028 kan fungeren als ingroeimodel om duurzaamheid een structurele plek te geven in de culturele sector. Ieder moet daarin zijn bijdrage leveren om verandering te bewerkstelligen; medewerkers individueel, het fonds als organisatie en het fonds als onderdeel van de cultuursector. In zijn advies Cultuur Natuurlijk doet de Raad voor Cultuur aanbevelingen voor de implementatie, waarbij verduurzaming van de bedrijfsvoering als meest praktische en snelle manier wordt gezien om bij te dragen aan een duurzame wereld.

Het (laten) uitvoeren van een nulmeting zal inzichtelijk maken met welke gerichte aanpassingen het fonds een zo laag mogelijke ecologische voetafdruk kan bereiken. Tegelijkertijd voeren we al maatregelen door die noodzakelijk zijn. Zo werken we sinds 2018 actief aan het terugdringen van het energieverbruik van het Letterenhuis, waar het fonds gevestigd is. Het Letterenfonds wil de komende beleidsperiode investeren in fundamentele verduurzaming en verbetering van de fysieke toegankelijkheid van het Letterenhuis. Het gaat om een grootschalig project waarbij het pand als kantoor gebruikt moet kunnen blijven worden, zowel door het fonds als door de huurders. In aanloop naar de beleidsperiode 2025-2028 werken we aan een verduurzamingsplan en financieringsvoorstel.

Het fonds volgt OCW in zijn duurzaamheidsrichtlijnen voor wat betreft dienstreizen. Voor buitenlandreizen die tot acht uur duren wordt de trein genomen. Voor reizen van meer dan 2.500 kilometer en intercontinentale reizen kijken we kritisch naar het eigen reisgedrag: is elke vlucht nodig? Afspraken en vergaderingen vinden vaker online plaats als alternatief voor reizen. We calculeren CO₂-compensatie in voor milieubelastende reizen.

Onder medewerkers creëren we bewustzijn over de impact van onze (digitale) activiteiten op de

ecologische voetafdruk. Zo kan bijvoorbeeld het verlagen van het aantal bewijsexemplaren van publicaties of het verminderen van opslag op de servers ook bijdragen aan een beter klimaat.

Diversiteit & Inclusie

Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid raken steeds meer verankerd in de organisatie. Ze maken onderdeel uit van het personeelsbeleid, met een minder hiërarchische organisatie-structuur en meer divers samengestelde commissies en personeel, vaak voortkomend uit gerichte werving. Hierbij hebben we ook expliciet aandacht voor werving van commissieleden uit de regio. Een diversiteit aan perspectieven, kennis en inzichten is van belang, omdat de organisatie gezamenlijk betekenis geeft aan nieuwe ontwikkelingen en vraagstukken. We zullen hier op nog transparantere wijze aan blijven werken, door in gesprek de dominante norm te bevragen en concrete doelstellingen te formuleren die bijdragen aan een grotere gelijkwaardigheid op de werkvloer.

De nieuwe werkwijze, die met het organisatieplan uit 2022 is ingezet, vraagt om een cultuur van collegiale openheid en uitwisseling, waar communicatie naar elkaar toe eerlijk en respectvol is, en het fonds als een verwelkomende, toegankelijke en inclusieve plek voelt. Feedback aan elkaar geven en van elkaar ontvangen is belangrijk voor een open cultuur, bevordert de samenwerking en uiteindelijk de kwaliteit van het werk voor de sector. Met een gesprekscyclus en trainingen op het gebied van feedback en reflectie zet het Letterenfonds zich in om hier structuur en handvatten voor te bieden. Uit de werkvloerscan D&I, ontwikkeld door de Code Diversiteit & Inclusie, blijkt dat het structureel opvolgen van signalen een belangrijk verbeterpunt is binnen de organisatie. Ondanks de beperkte omvang van de organisatie (en daarmee gepaard gaande beperkte doorgroeimogelijkheden) kunnen we meer ruimte geven aan talent en ambities. De gewenste ontwikkeling is een vast onderdeel van het reflectiegesprek, waarmee medewerkers meer regie hebben over hun eigen groei.

We werven gericht voor vacatures bij het fonds, de Raad van advies en Raad van Toezicht. In de werving zoeken we nadrukkelijk naar kandidaten die bijdragen aan een diversere samenstelling. Om zicht te krijgen op de benodigde kennis nu en in de toekomst, zetten we strategische personeelsplanning als nieuw instrument in. Bij het fonds zullen de komende jaren meerdere medewerkers uitstromen vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Naar verwachting zal de organisatie met voortzetting van dit wervingsbeleid, gecombineerd met strategische personeelsplanning, in de nieuwe beleidsperiode meer diversiteit in achtergrond, kennis en kunde bevatten. Daarbij is ook aandacht voor kennisborging en -overdracht.

In de afgelopen jaren is duidelijk geworden dat het Letterenhuis onvoldoende fysiek toegankelijk is voor iedereen. In het eerder genoemde verbouwproject van het Letterenhuis zal onderzoek worden gedaan naar maatregelen om het gebouw toegankelijker te maken, bijvoorbeeld door het plaatsen van een (trap)lift.

Digitalisering

Na het doorvoeren van een aantal fundamentele veranderingen in de digitale omgeving van het fonds, zoals het vernieuwen van de werkplek en een nieuwe, toegankelijke website, bevindt de organisatie zich in aanloop naar de nieuwe beleidsperiode in de uitvoerende fase. De volgende stappen die we zetten in de digitale transformatie hebben tot doel meer samenhang

te creëren met digitale middelen en samenwerking te stimuleren voor een innovatieve en efficiënte organisatiecultuur. De randvoorwaarden die zijn toegepast op de werkplek en de website, zoals veilig, toegankelijk en flexibel, worden ingezet om nieuwe initiatieven aan te toetsen. Naast online blijft offline van belang voor het Letterenfonds. Een goede integratie van deze twee componenten maakt ook onderdeel uit van de visie van het fonds.

De komende periode zal verbetering van het subsidiemanagementsysteem hoog op de agenda staan. De verbetering van de procesadministratie, door meer processtappen uniform en doeltreffender in te richten, is daarbij een belangrijk startpunt. Parallel aan het werken aan procesverbeteringen gaat het fonds onderzoeken of het huidige subsidiemanagementpakket kan voldoen aan de functionele eisen die nu en in de komende jaren aan dit systeem gesteld worden. Het verbeteren van de processen en de administratieve verwerking ervan moet leiden tot een grotere gebruikersvriendelijkheid, voor zowel subsidieaanvragers en leden van de adviescommissie, als voor medewerkers van het fonds. Specifieke kennis over de gebruikerservaring zullen we betrekken bij het digitaliseringsproces.

Verdere verbetering van de digitale werkplek richt zich op het verhogen van het kennisniveau, het stimuleren van innovatie en onderlinge samenwerking en het verhogen van het beveiligingsniveau. Bij de inrichting en bescherming van de data, systemen en apparaten die

gebruikt worden door het fonds wordt geanticipeerd op nieuwe wet- en regelgeving op het gebied van cybersecurity en elektronische communicatie van de overheid. Daarnaast organiseren we trainingen voor verdere adoptie van de applicaties en diensten die het huidige pakket biedt. Ook zullen we in de komende periode kijken naar mogelijkheden om met behulp van robotisering en AI maatwerkoplossingen te ontwikkelen die aansluiten bij de specifieke behoeften en werkprocessen van het fonds. Hierbij houden we rekening met de ethische en juridische aspecten van AI, zoals privacy, transparantie, duurzaamheid, verantwoordelijkheid en inclusie.

Andere initiatieven op het gebied van procesoptimalisatie en digitalisering zijn financiële, hr- en (digitale) archiveringsprocessen. Door vaker gebruik te maken van passende standaardoplossingen in de markt werken we toe naar een toekomstbestendig IT-landschap.

Werk aan Uitvoering

Het rijksbrede programma Werk aan Uitvoering (WaU) biedt het Letterenfonds de mogelijkheid om de dienstverlening te verbeteren. Hoewel de dienstverlening van het fonds al lange tijd zeer hoog gewaardeerd wordt, kan er achter de schermen wel degelijk gesleuteld worden aan hoe deze tot stand komt. In 2022 heeft het fonds hiervoor middelen toegekend gekregen door OCW. Het programma loopt tot en met 2031.

In de beleidsperiode 2021-2024 heeft het fonds, met dank aan de beschikbaar gestelde WaU-middelen, de IT-omgeving en website kunnen vernieuwen. Daarmee is een basis voor een toekomstbestendige IT-omgeving gecreëerd. De hardware is vervangen en het fonds werkt vrijwel volledig *cloud-based*. De nieuwe website biedt een toegankelijke, heldere weergave van de verschillende subsidiemogelijkheden, activiteiten en publicaties van het fonds. In de komende jaren werken we aan verdere verbetering van de informatiehuishouding om te borgen dat informatie op de juiste wijze wordt

gedocumenteerd en gearchiveerd, in lijn met de Wet Open Overheid.

Met behulp van de WaU-middelen voeren we een inhaal- en verbeterslag uit bij het beheer van het Letterenfondsarchief en dat van zijn rechtsvoorgangers. In 2024 wordt een nieuwe selectielijst voor het Nederlands Letterenfonds opgesteld. Vanaf 2025 wordt gewerkt aan de bewerking van het archief van het Fonds voor de Letteren en het NLPVF en het overbrengen hiervan naar het Nationaal Archief. Ook het deelarchief van het Fonds voor de Letteren (periode 1965-1987) dat nu tijdelijk is ondergebracht bij het Literatuurmuseum in Den Haag, zal naar het Nationaal Archief gaan.

De rijkscultuurfondsen werken gezamenlijk aan een programma voor opleiding en ontwikkeling. In de inventarisatiefase zijn drie gemeenschappelijke uitdagingen geïdentificeerd: het bewegen en balanceren in het spanningsveld tussen het belang van aanvragers en de interne organisatie; het kennen, naleven en toepassen van de culturele codes en het omgaan met interne veranderingen en processen. Deze uitdagingen zorgen voor leervragen en -behoeften hieromtrent, waarvoor gezamenlijke trainingen goede ontwikkelkansen bieden. In de periode 2025-2028 zullen we dit opleidingsprogramma verder uitvoeren.

Het tweede gezamenlijke traject richt zich op interdisciplinaire aanvragen. Een toelichting hierop staat in de bijlage over de samenwerking tussen de Rijkscultuurfondsen.

Kernwaarden

In de uitvoering van alle werkzaamheden hanteren we vier kernwaarden: kwaliteit, diversiteit, integriteit en openheid. Deze waarden zijn ongewijzigd ten opzichte van het beleidsplan 2021-2024 en gelden ook voor de interne organisatie en het personeelsbeleid. In aanvulling op de kernwaarden is in het personeelsbeleid opgenomen dat het fonds meer ruimte creëert voor inspiratie en vernieuwing in het werk.

‘Zo voelt vrijheid – als een plotseling opheffen van beperkingen waarvan je niet eens wist dat ze er waren.’

Daan Heerma van Voss, over zijn Letterenfonds-schrijfresidentie in het Van Doesburghuis (NRC, 26 mei 2023)

Organisatiestructuur

Het Letterenfonds heeft een Raad van Toezicht-model. Het governance-model is vastgelegd in de statuten en nader uitgewerkt in het huishoudelijk reglement en reglement van de Raad van Toezicht.

De directeur-bestuurder die door de minister van OCW voor vijf jaar wordt benoemd, met de mogelijkheid van een herbenoeming voor nog eens vijf jaar, is belast met het besturen van het fonds en met het beheer van en de beschikking over het vermogen van het fonds, waaronder het nemen van de beslissingen op subsidieaanvragen. De directeur-bestuurder vertegenwoordigt het fonds en voert samen met de zakelijk directeur de dagelijkse leiding over de organisatie. Op 1 november 2023 is Romkje de Bildt benoemd als directeur-bestuurder.

De Raad van Toezicht (maximaal zeven leden) is in het bijzonder verantwoordelijk voor de controle op het beleid van de directeur-bestuurder en op de algemene gang van zaken in het fonds. De Raad van Toezicht staat de directeur-bestuurder met advies terzijde. Twee leden van de Raad van Toezicht vormen de auditcommissie. Overleg vindt plaats in nauwe samenspraak met de zakelijk directeur en controller. Eenmaal per jaar vindt apart overleg plaats met de accountant.

In 2022 is een organisatieplan vastgesteld met een nieuwe organisatiestructuur en beoogde cultuurverandering, die bijdragen aan een flexibeler, creatiever en minder hiërarchisch fonds waarin medewerkers meer synergie en samenhang ervaren. De organisatie (42 medewerkers), die eerder bestond uit drie afdelingen, bestaat nu uit zes teams waarbij de nadruk ligt op samenwerking binnen en tussen deze teams. In de nieuwe organisatiestructuur is de aandacht voor interne processen, evaluatie, beleidsontwikkeling en de interne organisatie beter geborgd. De teams worden functioneel aangestuurd door teamcoördinatoren en er is een zakelijk directeur die samen met de directeur-bestuurder het directieteam vormt. De directeur-

bestuurder is hiërarchisch leidinggevende van het team Strategie en communicatie, team Creatie, presentatie en promotie, team Vertaalde literatuur en team Internationaal presenteren en promoten. De zakelijk directeur draagt zorg voor het financieel-zakelijk beleid en de bedrijfsvoering van het fonds, en stuurt de teams Procesondersteuning en Bedrijfsvoering aan.

Team Internationaal presenteren en promoten is verantwoordelijk voor de promotie van de Nederlandse literatuur in het buitenland en geeft uitvoering aan de subsidieregeling voor buitenlandse uitgevers. Team Creatie, productie en presentatie geeft uitvoering aan de subsidieregelingen voor talentontwikkeling en creatie, productie, presentatie en innovatie. Daarnaast is dit team verantwoordelijk voor activiteiten op het gebied van leesbevordering en de uitvoering van ondersteunende programma's. Team Vertaalde literatuur geeft uitvoering aan subsidieregelingen voor vertalingen in het Nederlands, Fries en Papiaments en voert activiteiten uit die bijdragen aan het behouden en bevorderen van een kwalitatieve vertaalcultuur, zoals het Vertalershuis.

Ondersteunend aan deze drie inhoudelijke teams is team Procesondersteuning, onder meer in de uitvoering van subsidieprocessen. Ook is dit team verantwoordelijk voor juridische zaken, archivering, het beheer van de fondsbibliotheek en de Vertalingendatabase. Team Strategie en communicatie zorgt ervoor dat de activiteiten van het Letterenfonds helder en toegankelijk worden gecommuniceerd, en is daarnaast verantwoordelijk voor het aanjagen en borgen van fondsbrede processen van evaluatie, innovatie en beleidsontwikkeling. Team Bedrijfsvoering is verantwoordelijk voor het secretariaat, ICT, facilitaire, financiële en personeelszaken, het beheer van het Letterenhuis en het Vertalershuis, en het beheer van de gelieerde private stichtingen.

De visie en doelstellingen zoals geformuleerd in het organisatieplan uit 2022 met als doel om op een andere wijze te gaan (samen)werken,

kennen een langere implementatieperiode. Deze cultuurveranderingen, waarvoor tussen-tijds evalueren, veranderen en verbeteren de basis vormt, zullen ook in beleidsperiode 2025-2028 nog hun beslag krijgen.

Adviesstructuur subsidies

De directeur-bestuurder wint waar nodig advies in over de ingediende subsidieaanvragen bij adviescommissies, die per subsidieronde worden samengesteld uit de Raad van advies van het Letterenfonds. De leden van de Raad van advies worden door de directeur-bestuurder benoemd voor de duur van twee jaar, met een mogelijkheid tot herbenoeming voor twee jaar. De werving van de leden van de Raad van advies vindt plaats via een openbare oproep, ondersteund door toegankelijke en persoonlijke communicatie. Een selectiecommissie kiest de kandidaten. De leden van de selectiecommissie worden voorgedragen door de Auteursbond en de Literaire Uitgevers Groep (LUG). Zij worden benoemd voor twee jaar met de mogelijkheid van herbenoeming voor nog eens twee jaar. Het beleid van het fonds is erop gericht de culturele diversiteit binnen de Raad van advies te vergroten.

De twee grootste subsidieregelingen voor individuele aanvragers van het fonds, die voor schrijvers en vertalers, kennen een intensief beoordelingsproces. Voorafgaand aan de advisering over de aanvragen in commissieverband, worden de met de aanvragen meegestuurde boeken door externe lezers beoordeeld op

literaire kwaliteit en – uitsluitend bij vertalingen – op vertaalkwaliteit. De aangeleverde schriftelijke beoordelingen vormen een belangrijke factor bij de afwegingen die de commissie vervolgens maakt. Het beoordelingsproces kan niet zonder de inzet van deze externe lezers die een belangrijke bijdrage leveren aan een afgewogen advisering, maar het betekent ook een structureel hoge post aan honoraria – zeker gezien het streven naar een eerlijke vergoeding. Een beoordeling op kwaliteit is bij een kunstdiscipline als die van de letteren een zeer tijdrovende en dus kostbare opdracht. De vergoedingen voor de externe adviseurs toetsen we aan de Fair Practice Code.

Wet, regelgeving en gedragscodes

Het Letterenfonds is een zelfstandig bestuursorgaan. Het is gebonden aan onder meer de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en het daarin verankerde gelijkheidsbeginsel. Subsidiebeslissingen van het fonds zijn gebaseerd op het algemeen reglement en de deelreglementen van het fonds, die door de directeur-bestuurder worden vastgesteld en aan de voorafgaande goedkeuring door de minister van OCW zijn onderworpen. De beslissingen van de directeur-bestuurder zijn voor bezwaar vatbaar en kunnen ter toetsing worden voorgelegd aan de bestuursrechter.

Naast de Awb past het fonds de Gedragscode Cultuurfondsen toe. Deze code werkt volgens het principe 'pas toe en leg uit'. Van

‘Het stemt vrolijk om zoveel mooie initiatieven voorbij te zien komen waarin de liefde voor het lezen wordt omarmd, vaak ook van buiten het vak.’

Janneke Siebelink, schrijver en redacteur, over haar rol als adviseur bij het Letterenfonds (Boekblad, 5 juni 2023)

de Gedragscode Cultuurfondsen wordt op één punt afgeweken. Paragraaf 6 van deze code schrijft voor dat het jaarverslag informatie dient te bevatten over afgewezen projecten. Het Letterenfonds past dit gedeeltelijk toe. Bij de afweging van belangen tussen volledige openheid over de behandeling van subsidieaanvragen enerzijds en de privacy van individuele aanvragers anderzijds, verstrekt het fonds geen informatie over afgewezen aanvragen van natuurlijke personen. Afgewezen aanvragen van rechtspersonen worden wel in de publiekseditie van het jaarverslag opgenomen. Het Letterenfonds onderschrijft de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit & Inclusie. Het fonds sluit aan bij bestaande afspraken over honorering en bij de sociale dialoog tussen werkgevers/opdrachtgevers en werknemers/opdrachtnemers.

Binnen de hele organisatie (Raad van Toezicht, directeur-bestuurder, medewerkers en adviseurs) hebben we aandacht voor integriteit en het vermijden van de schijn van belangenverstrengeling.

Openheid – met respect voor de privacy van

aanvragers en de intellectuele eigendom van creatieve plannen – en een goed evenwicht tussen de verschillende geledingen van het fonds, met vastgelegde advies- en besluitprocedures, zijn daarbij richtsnoeren. Over alle subsidiebesluiten rapporteren we achteraf aan de Raad van Toezicht. Toegekende subsidies maken we bekend op de website van het fonds en in de uitgebreidere, digitale publiekseditie van het jaarverslag.

Voor alle organen van het fonds, net als voor andere (overheids)organisaties, is het een permanente uitdaging om te voldoen aan alle verplichtingen uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en bewust om te gaan met de verwerking van persoonsgegevens. Het fonds wordt hierover geadviseerd door een externe functionaris gegevensbescherming.

Het Letterenfonds heeft een bezwaar- en klachtprocedure die is beschreven in het huishoudelijk reglement. Een interne commissie met een externe onafhankelijke voorzitter, onderzoekt ingediende bezwaren, hoort bezwaarmakers en brengt advies uit aan de

directeur-bestuurder over de afhandeling ervan. Het Letterenfonds heeft een klokkenluidersregeling en een protocol ongewenste omgangsvormen. Voor beide regelingen is een externe vertrouwenspersoon benoemd voor een termijn van twee jaar, met de mogelijkheid tot herbenoeming.

Personeelsbeleid

Het Letterenfonds heeft een eigen arbeidsvoorwaardenreglement en functieboek, die in 2023 zijn geactualiseerd. Het nieuwe reglement voldoet aan de meest recente wet- en regelgeving en levert maatwerk dat past bij het hr-beleid en de cultuur van het fonds. Arbeidsvoorwaarden van andere Rijkscultuurfondsen en de cao Rijk zijn hiervoor een belangrijke benchmark. Om een marktconforme beloning te garanderen volgt het fonds de salarisontwikkelingen die zijn afgesproken in de cao Rijk.

Het fonds biedt structureel stageplaatsen aan studenten Letterkunde, Vertaal- of Communicatiewetenschappen. Jaarlijks kunnen ongeveer vijf studenten een stageopdracht bij het fonds uitvoeren. De hoogte van de stagevergoeding sluit aan bij de Rijksnormen. Op incidentele basis doet het fonds dankbaar een beroep op vrijwilligers.

In 2019 is voor de eerste keer een medewerkersonderzoek gehouden onder het personeel door onderzoeksbureau DUO Market Research. Daaruit bleek dat hoewel 80 procent over het algemeen tevreden was over werken bij het fonds, de gesignaleerde knelpunten voldoende aanleiding boden voor een nieuw organisatieplan. De jaren 2022 en 2023 hebben in het teken gestaan van de implementatie van deze nieuwe organisatiestructuur en werkwijzen, onder begeleiding van experts, training en coaching. In 2024 zullen we het medewerkersonderzoek herhalen en de uitkomsten gebruiken om in de periode 2025-2028 de interne organisatie verder te verbeteren. Halverwege de beleidsperiode zal het medewerkersonderzoek opnieuw uitgevoerd worden.

Het fonds heeft een personeelsvertegenwoordiging (PVT). Deze voert jaarlijks meermalen overleg met de directie en minstens eens per jaar met de Raad van Toezicht. Verder is een van de medewerkers tevens preventiemedewerker. Met de andere organisaties in het Letterenhuis deelt het fonds een bedrijfshulpverleningsteam.

Financiën

De inkomsten van het Letterenfonds bestaan voor het overgrote deel uit de vierjarige subsidie van het ministerie van OCW. Het fonds doet voor internationale activiteiten een beroep op middelen uit het Internationaal Cultuurbeleid (ICB). Voor het bezoekersprogramma van het fonds ontvangen we ICB-middelen van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Een derde structurele bron betreft de inkomsten uit de verhuur van het kantoorpand aan de Nieuwe Prinsengracht 89-91. Hiermee financieren we een deel van de apparaatskosten. De komende beleidsperiode biedt het Letterenhuis onderdak aan Stichting Lezen, de Schrijverscentrale, Nationaal Comité 4 en 5 mei, het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten en Amsterdam University Press. De receptie van het Letterenhuis wordt door het Letterenfonds verzorgd. Het beleidskader voor 2025-2028 biedt het fonds continuïteit, en voegt daar structurele middelen voor leesbevordering aan toe. Voor de uitvoering van deze taken zal ook de formatie van het Letterenfonds toenemen. Daarnaast zijn extra middelen toegevoegd voor fair pay.

Binnen de organisatie richten we de financiële taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden opnieuw in, passend bij de nieuwe organisatiestructuur. Door de invoering van decentrale budgetverantwoordelijkheid worden verantwoordelijkheden lager belegd en ontstaat breder gedeelde kennis van de financiële sturing en realisatie. Door het inkoopproces te digitaliseren en het administratiepakket te vernieuwen naar een cloudapplicatie, wordt ook binnen de financiële bedrijfsvoering een bijdrage geleverd aan de digitale transformatie en verduurzaming.

‘Mecenassen zijn zeldzaam in de Nederlandse literatuur, toch een beetje een armoedzaaiersbranche. Gelukkig zijn er fondsen, zoals het Nederlands Letterenfonds, die veelbelovende projecten ondersteunen.’

Aleid Truijens, schrijfster en columnist (de Volkskrant, 30 oktober 2023)

De Taalunie draagt bij aan de organisatie en het prijzengeld voor de Prijs der Nederlandse Letteren. Bij de door het fonds georganiseerde activiteiten gaan we na of andere subsidiënten en sponsors een bijdrage kunnen leveren en of er mogelijkheden tot samenwerking zijn, waardoor we het effect van de activiteiten kunnen vergroten. Hierbij maken we een zakelijke afweging tussen de mogelijk te ontvangen gelden en de door de subsidiënt verwachte subsidieverantwoording.

Private stichtingen

Het Letterenfonds beheert de stichting Bert Schierbeekfonds en de Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur, waar schenkingen en legaten van particulieren zijn ondergebracht. De Brockway Literature Prize en de verblijfsmogelijkheid voor schrijvers, dichters, literair vertalers en illustratoren in het A.R. Holsthuis te Bergen zijn hierdoor mogelijk. Het voornemen is om de stichtingen samen te voegen, waardoor we de administratieve lasten kunnen terugbrengen.

‘De medewerkers zijn deskundig, betrokken, zorgvuldig, benaderbaar en misschien wel het belangrijkste: ze denken actief mee met aanvragers om hun plannen te helpen realiseren. Het fonds is er voor de makers.’

Maarten Delsing, Stakeholdesonderzoek 2023

Hoofdstuk 7 Meerjarenbegroting 2025-2028

De meerjarenbegroting 2025–2028 van het Letterenfonds is opgesteld conform de inrichtingseisen van het ministerie van OCW: gebruikmakend van het model ‘exploitatierekening’ uit het Handboek fondsen verantwoording cultuursubsidies en op basis van loon- en prijspeil 2023, zodat de begroting zo actueel mogelijke cijfers bevat. Daarnaast zijn de middelen voor fair pay en Internationaal Cultuurbeleid (ICB), die later bekend zijn gemaakt, verwerkt in de begroting. In de begroting is de gemiddelde begroting voor de periode 2025–2028 opgenomen.

De vier doelen zijn:

- Het bevorderen van de kwaliteit en diversiteit van het literaire aanbod.
- Het bevorderen van een goed en rijk aanbod aan vertaalde literatuur uit andere taalgebieden.
- Het stimuleren van kwalitatief hoogstaande, literaire vertalingen en de internationale verspreiding daarvan.
- Het steunen van activiteiten en beleid op het gebied van leesbevordering en letteren.

Baten

In het beleidskader is voor de instellings-subsidie 2025-2028 initieel een bedrag van € 14.211.127 per jaar (prijspeil 2023) aan het fonds beschikbaar gesteld. Bij de baten zijn aan de instellingssubsidie daarnaast extra middelen toegevoegd voor leesbevordering (€ 2.131.722) en fair pay (€ 1.025.500). Voor fair pay is uitgegaan van de Kamerbrief met betrekking tot de verdeling fair pay-middelen, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen de meerjarig gesubsidieerde organisaties (€ 273.200) en de projectsubsidies (€ 752.300). Voor het programma Werk aan Uitvoering (WaU) is een budget begroot van € 298.441 in 2025 en € 255.807 in 2026. Dit levert een gemiddeld budget op voor de periode 2025-2028 van € 138.562 per jaar. De totale begrote subsidie OCW komt daarmee op € 17.506.912 per jaar.

Voor ICB is € 634.800 begroot, bestaande uit een bijdrage van OCW (€ 604.155) en een bijdrage van het ministerie van Buitenlandse Zaken (€ 30.645), bestemd voor het bezoekersprogramma.

Lasten

Bij de lasten geldt dat een percentage van 24,84% is vastgesteld voor de apparaatskosten, dit percentage is gelijk aan de subsidieperiode 2021-2024. De gemiddelde begroting 2025-2028 voldoet hieraan. De inkomsten uit huur worden ingezet ter dekking van apparaatskosten, de begrote middelen voor fair pay en WaU zijn niet meegenomen in de berekening.

Bij de doelen 1 tot en met 4 is een onderscheid gemaakt tussen te verlenen subsidies en overige activiteitenlasten. De extra middelen voor leesbevordering zijn begroot bij doel 1, Creatie, productie en presentatie.

Voor fair pay zijn de middelen voor meerjarig gesubsidieerde organisaties toegevoegd aan de meerjarenregeling (€ 273.200) in doel 1. De middelen voor projectsubsidies (€ 752.300) zijn verdeeld over doel 1, 2 en 3. De totale verdeling over de doelen is als volgt:

Doel 1

Creatie, productie en presentatie € 903.500

Doel 2

Vertaalde literatuur € 97.000

Doel 3

Internationaal presenteren en promoten € 25.000

€ 1.025.500

Begroting Nederlands Letterenfonds 2025-2028

Gemiddelde begroting
2025-2028

Baten

Opbrengsten

I. Directe opbrengsten	
Overige inkomsten (huur)	447.064
Totale opbrengsten	447.064

Subsidies/bijdragen

III. Subsidie OCW	17.506.912
III. Financieel kader ICB	634.800
Totale subsidies/bijdragen	18.141.712

Totale baten **18.588.776**

Lasten

I. Apparaatskosten	
1. Personeelskosten	3.336.542
2. Materiële lasten	1.170.496
Werk aan Uitvoering (WaU)	138.562
Totale apparaatskosten	4.645.600

II. Activiteitenlasten

3. Programma's en projecten	
Financieel kader ICB	634.800
Totaal programma's en projecten	634.800

4. Te verlenen subsidies	
Doel 1 Creatie, productie en presentatie	9.319.059
Doel 2 Vertaalde literatuur	2.128.300
Doel 3 Internationaal presenteren en promoten	926.952
Totaal te verlenen subsidies	12.374.311

5. Overige activiteitenlasten	
Doel 1 Creatie, productie en presentatie	244.900
Doel 2 Vertaalde literatuur	282.500
Doel 3 Internationaal presenteren en promoten	222.900
Doel 4 Overig	183.765
Totaal overige activiteitenlasten	934.065
Totale activiteitenlasten	13.943.176

Totale lasten **18.588.776**

Saldo uit gewone bedrijfsvoering	0
Saldo rentebaten/-lasten	0
Exploitatieresultaat	0

Bijlage 1

Samenwerkingspartners

Het Nederlands Letterenfonds vervult als sectorinstituut een (internationale) netwerkpositie en neemt deel aan verschillende samenwerkingsverbanden in het letterenveld, zoals KVB Boekwerk en de Leescoalitie. Ook werken we bij pilots en programma's samen met allerlei partners. Op deze manier houden we oog op nieuwe ontwikkelingen en blijft het beleid scherp en actueel.

Vaste partners voor de beleidsperiode 2025-2028 zijn o.a.:

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Ministerie van Buitenlandse Zaken
- Nederlandse ambassades over de hele wereld en andere overheden

Aan de samenwerking tussen de rijkscultuurfondsen is in dit beleidsplan een aparte bijlage gewijd. Dit zijn naast het Nederlands Letterenfonds:

- Fonds Podiumkunsten
- Fonds voor Cultuurparticipatie
- Mondriaan Fonds
- Nederlands Filmfonds
- Stimuleringsfonds Creatieve Industrie

Literatuur Vlaanderen is een belangrijke strategische en inhoudelijke partner van het Letterenfonds. Er is contact over het uitvoeren en afstemmen van beleid, waar nodig. Daarnaast werken we met name op internationaal vlak intensief samen.

Samenwerkingsverbanden en overlegstructuren:

- De Leescoalitie
- Expertisecentrum Literair Vertalen
- KVB Boekwerk
- Platform Leesbevordering Friesland

Partners:

- CPNB
- Auteursbond
- Groep Algemene Uitgevers (GAU)
- Taalunie
- Het Cultuurfonds (Caribisch gebied)
- Provincie Fryslân
- Stichting Lezen
- De Schrijverscentrale
- Vertalersvakschool
- Literaire Uitgevers Groep (LUG)
- VLAM21
- Koninklijke Vereniging van het Boekenvak (KVB)
- Centrum Arbeidsverhoudingen Overheidspersoneel (CAOP)
- DutchCulture
- Binoq Atana
- Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten
- De Schoolschrijver
- Koninklijke Boekverkopersbond (KBb)
- Podcastnetwerk
- Platform ACCT

Europese partners:

- Réseau Européen des Centres Internationaux de Traducteurs littéraires (RECIT)
- International Cities of Refuge Network (ICORN)
- European Network For Literary Translation (ENLIT)

Bijlage 2

Samenwerking rijkscultuurfondsen

Inleiding

De zes rijkscultuurfondsen, het Filmfonds, Fonds voor Cultuurparticipatie, Fonds Podiumkunsten, Mondriaan Fonds, Nederlands Letterenfonds en Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, dragen zorg voor een belangrijk deel van het rijksge subsidieerde deel van de culturele en creatieve sector. Zij bedienen gezamenlijk een breed scala aan makers, andere zelfstandigen en instellingen in de culturele en creatieve sector.

De fondsen zijn, vanuit hun inhoudelijke kennis van de cultuurpraktijk en hun relatieve afstand tot de politiek en het rijksbeleid, niet alleen deskundig uitvoerder, maar ook beleidsvoorbereider op hun disciplines. Het is hun opdracht de kennis over hun werkterreinen intensief te delen met onder meer het ministerie van OCW en de Raad voor Cultuur en een bijdrage te leveren aan de integrale rijksvisie en beleidsontwikkeling voor de kunsten. In 2021 is de vaste overlegstructuur tussen fondsen en het ministerie aangepast en geïntensiveerd. De fondsen verwachten dat dit de komende jaren aan de kennisdeling positief zal bijdragen.

De strategische en beleidsmatige samenwerking tussen de zes rijkscultuurfondsen is inmiddels structureel ingebed. Ze houden elkaar goed op de hoogte van relevante ontwikkelingen en vinden elkaar op die terreinen en onderwerpen waar gezamenlijk optrekken zinvol en effectief is. Dit hoofdstuk geeft uitdrukking aan die samenwerking en is terug te vinden in de beleidsplannen van de zes fondsen.

Elke beleidsperiode worden de fondsen gevisiteerd door een onafhankelijke visitatiecommissie. De aanbevelingen van de visitatiecommissie 2023 zijn in de beleidsplannen verwerkt. Zo wijst de visitatiecommissie op het belang van het ondersteunen van interdisciplinaire aanvragers en voor de ontwikkeling van een gemeenschappelijk kader om de impact van het werk van de fondsen beter te onderzoeken.

De fondsen hebben als taak actief in te spelen op ontwikkelingen hun vakgebied, kunstenbreed en in de samenleving. De open blik en de bereidheid voortdurend in ontwikkeling te zijn, sluiten daar bij aan. Waar verbeteringen mogelijk zijn zullen de fondsen die toepassen, zodat ze op een vanzelfsprekende manier voor aanvragers van nu en later benaderbaar en relevant zijn.

Zes fondsen: overleg, samenwerking en afstemming

Strategische samenwerking, regelingen en programma's

Afgezien van de onderaan dit hoofdstuk beschreven lijst programma's, regelingen en trajecten waarin wordt samengewerkt, is er structureel en nauw collegiaal overleg tussen uiteenlopende afdelingen en medewerkers van de zes fondsen. Zo spreken de directeuren elkaar zeswekelijks in een vast overleg over strategie en beleid. Verder hebben verschillende typen medewerkers van de fondsen geregeld overleg. En in het kader van de Europese privacywetgeving *Algemene Verordening Gegevensbescherming* (AVG) maken de fondsen gezamenlijk gebruik van een onafhankelijke functionaris gegevensbescherming (FG) die toezicht houdt op en adviseert over de naleving van de verordening.

Verbetering dienstverlening in het kader van Werk aan Uitvoering (WaU)

In 2022 werden de rijkscultuurfondsen gevraagd de beleidsdoelstellingen van het programma Werk aan Uitvoering (WaU) te volgen, gericht op de verbetering van publieke dienstverlening. Het uitzonderlijke karakter van dit WaU-programma vergeleken met andere rijksgestuurde programma's zat enerzijds in de ongewoon lange periode waarvoor middelen beschikbaar zijn (tot en met 2031), en anderzijds in het feit dat de middelen primair bedoeld zijn voor de versterking van overheidsorganisaties en hun dienstverlening.

Bij verschillende WaU-trajecten trekken de fondsen gezamenlijk op. Gedurende de WaU-periode bouwen de fondsen bijvoorbeeld gezamenlijk aan een curriculum met een breed trainingsaanbod, ontwikkeld voor of toegesneden op fondsmedewerkers, adviseurs en toezichthouders. Andere voorbeelden zijn trajecten gericht op uitwisseling van ervaringen en kennis op het gebied van ICT en een onderzoek naar het verbeteren van de dienstverlening voor interdisciplinaire aanvragers.

Interdisciplinair

De zes rijkscultuurfondsen zetten in de periode 2025-2028 extra in op de toegankelijkheid van interdisciplinaire initiatieven. Zij willen zorgen dat aanvragen die discipline-overstijgend en inhoudelijk relevant zijn, nog beter voor een bijdrage in aanmerking komen.

Vrijwel alle fondsen opereren zelf al veel langer interdisciplinair. Voor sommige fondsen, zoals Fonds Cultuurparticipatie en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie is dat zelfs in hun taakstelling verankerd omdat zij een intrinsiek interdisciplinaire sector bedienen. Alle zes fondsen hebben specifieke regelingen voor innovatieve en vernieuwende projecten waarbinnen verbindingen met andere categorieën en disciplines worden aangemoedigd. Het aantal mogelijkheden voor ondersteuning van grensverleggende, vernieuwende, hybride of cross-disciplinaire projecten bij de fondsen werd de afgelopen jaren flink uitgebreid.

Voor aanvragers die opereren op het snijvlak van de werkterreinen van de fondsen stemmen de fondsen hun regelingen af en/of verwijzen zij naar elkaar door. In 2017 stelden de zes fondsen gezamenlijk een interdisciplinair aanspreekpunt in. Jaarlijks worden via dit loket zo'n 150 potentiële aanvragers naar het juiste loket geholpen.

De visitatiecommissie 2023 schrijft dat de inspanningen van de zes fondsen op interdisciplinariteit meer samenhang mogen krijgen: "Waar de fondsen eerder veelal ad hoc lijken te hebben gereageerd met de inrichting van gezamenlijke regelingen, is het goed dat er nu eerst een grondige analyse wordt gemaakt die hopelijk zal leiden tot meer duurzame, structurele oplossingen. Ook voor disciplines en interdisciplinaire projecten die nu nog niet voorzien zijn."

Op specifieke deelterreinen is er aantoonbaar een behoefte onder makers om interdisciplinair te werken. Met het oog op een structurele aanpak bundelen de cultuurfondsen hun expertise en worden de gezamenlijke regelingen en acti-

viteiten versterkt en verbreed om dit mogelijk te maken. Daarnaast laten drie rijkscultuurfondsen bij het schrijven van dit beleidsplan gericht onderzoeken hoe zij interdisciplinaire initiatieven nog beter van dienst kunnen zijn. De drie andere fondsen hebben hun interdisciplinaire regelingen reeds per 2024 uitgebreid. De ervaringen van het interdisciplinair aanspreekpunt worden daarin meegenomen. Welke relevante initiatieven komen nu nog onvoldoende op de radar van de fondsen? Wat zijn specifieke behoeften van aanvragers en mogelijke oplossingen?

Uitgangspunt is dat deze verkenning, en de uitbreiding van activiteiten, kennis en verbintenissen oplevert die bijdraagt aan een gerichte, bredere samenwerking tussen de zes fondsen. Doel is een duurzame, structurele oplossing, waarbij flexibel ingespeeld kan worden op nieuwe ontwikkelingen en de creatieve ruimte van makers. Daarnaast verdient ook de informatievoorziening over mogelijkheden voor interdisciplinaire initiatieven aandacht.

Caribisch deel van het Koninkrijk

Betere toegankelijkheid van de regelingen en communicatie van de zes fondsen voor mogelijke aanvragers uit het Caribisch deel van het Koninkrijk blijft in de periode 2025-2028 een centraal doel van de zes cultuurfondsen.

De regelingen van de rijkscultuurfondsen staan voor het overgrote deel al langer open voor aanvragers uit het Koninkrijk der Nederlanden. In de periode 2025-2028 willen de zes rijkscultuurfondsen extra aandacht geven aan het verbeteren van de toegankelijkheid van de activiteiten en regelingen voor aanvragers uit dat deel van het koninkrijk. In het algemeen blijkt de bekendheid met de mogelijkheden van de fondsen namelijk nog te laag en sluiten de regelingen in de praktijk niet optimaal aan op de omstandigheden van aanvragers.

De fondsen werken daarom aan een beter toegesneden communicatie. Een digitaal platform

moet de mogelijkheden van de fondsen op een simpele manier toegankelijker maken.

Daarnaast zetten de fondsen in op een coördinator die kan bijdragen aan wederzijdse kennisuitwisseling. Daarbij maken de fondsen gebruik van de kennis en ervaring die is opgedaan door het zogeheten *Verbindingsloket Caribisch gebied*, een samenwerking met het Prins Bernhard Cultuurfonds Caribisch Gebied (PBCCG).

Deze stappen zetten de fondsen naast hun eigen fondsstrategie: ieder fonds verzorgt ook op de eigen sector toegespitste mogelijkheden op de zes eilanden, die aansluiten bij de behoeften van verschillende doelgroepen van de fondsen.

Spreiding over Nederland

De zes fondsen werken in de periode 2025-2028 zowel gezamenlijk als individueel aan het verder verbeteren van de spreiding van aanbod, representatie van alle landsdelen en mogelijkheden voor makers, instellingen en publiek door het hele land. Zij doen dat vanuit de overtuiging dat er in alle delen van het land voor iedereen toegang tot kunst, cultuur, educatie en erfgoed mogelijk moet zijn.

Spreiding is voor de zes fondsen geen statisch gegeven. De politieke context, maar ook de culturele en creatieve sector zelf veranderden de afgelopen periode flink. In de periode 2025-2028 willen de zes fondsen daarom individueel, maar ook gezamenlijk verder inzetten op het gesprek met overheden, instellingen en makers over de vraag hoe zij nog beter kunnen aansluiten op de lokale context, bijvoorbeeld door meer rekening te houden met factoren als de bevolkingsdichtheid en de logistieke culturele infrastructuur. De inzet van de fondsen is daarbij gericht op betere afstemming, samenwerken waar dat kan en een intensievere uitwisseling van relevante ontwikkelingen.

Wat betreft hun gezamenlijke gesprek met overheden, zetten de fondsen in op brede afstemming van hun rol in binnen het cultuurstelsel. Doel is betere aansluiting van het beleid van de fondsen op andere overheden en vice versa. Ook individueel willen de fondsen de komende beleidsperiode hun zichtbaarheid in het hele land vergroten en beter de aanvragers bereiken die tot nu toe minder lijken aangesloten bij de mogelijkheden van de fondsen. Wat daarvoor nodig is, verschilt per fonds, omdat de sectoren die de fondsen bedienen elk specifieke typen partijen en infrastructuur kennen. Ook verschilt de opdracht van het ministerie van OCW op het gebied van geografische spreiding per fonds. Voor het Fonds Cultuurparticipatie is een sterke spreiding van activiteiten bijvoorbeeld vanzelfsprekend.

Internationaal

Zoals vastgelegd in het beleidskader internationaal cultuurbeleid 2025-2028 zijn duurzame samenwerking, uitwisseling en zichtbaarheid van de Nederlandse culturele sector in het buitenland centrale doelen van het internationaal cultuurbeleid. Voor de zes rijkscultuurfondsen geldt dat zij gestoeld op deze doelen ieder een eigen beleid voeren.

Gezamenlijke ambities op het gebied van internationalisering geven de fondsen de komende periode, net als de afgelopen jaren, vorm met interdisciplinaire residenties en een aantal gezamenlijke programma's.

De inzet en ondersteuning van Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland is wat de fondsen betreft essentieel. Zij hechten eveneens groot belang aan een vruchtbare samenwerking met DutchCulture op basis van een heldere afstemming en rolverdeling. Samen met DutchCulture zullen de fondsen zich inspannen om die samenwerking de komende periode verder te optimaliseren.

Impact en effectmeting

De zes rijkscultuurfondsen hebben ieder al jaren een op de eigen sector toegesneden instrumentarium om de resultaten en effecten van de bijdragen, programma's en activiteiten in kaart te brengen: welk effect hebben de projecten, subsidies en overige inspanningen op het realiseren van de aan de missie van de organisatie verbonden doelstellingen? De Visitatiecommissie 2023 beveelt de fondsen aan te blijven werken aan de impactmeting, maar daarbij de definitie te concretiseren.

Om aan deze aanbeveling tegemoet te kunnen komen, gaan de fondsen op deze plek graag in op de term impact. Impact zien de fondsen als het geheel van effecten na output. De fondsen willen de komende periode sterker samen optrekken om de zogeheten outcome(s) van hun activiteiten inzichtelijker te maken door onderling kennis uit te wisselen over impact-onderzoek en een meer gezamenlijk gedragen instrumentarium op te zetten. Het inzichtelijk maken van die outcome(s) betekent het onderzoeken van alle veranderingen of effecten die de bijdragen van de fondsen veroorzaken, voorbij de directe resultaten. Vaak in eerste instantie bij ondersteunde aanvragers en vervolgens bij hun publiek, partners, peers, collega's, deelnemers, kopers, etc.

Door deze outcome(s) op een gestructureerde manier inzichtelijker te maken, krijgen de fondsen niet alleen zicht op de werking van de regelingen. Het zal, zoals de Visitatiecommissie 2023 aangeeft, ook helpen zowel aanvragers als andere stakeholders duidelijkheid te bieden over de toegevoegde waarde van een fonds, en inzicht geven in hoe verschillende activiteiten de missie en visie van de fondsen onderbouwen.

Andere gezamenlijke thema's

Fair Practice, D&I, Mores

Het toepassen van de verschillende codes in de volle breedte wordt door alle fondsen onderschreven en gestimuleerd. De fondsen zijn allereerst nauw betrokken bij de ontwikkelingen in de sector op het gebied van versterken van de culturele arbeidsmarkt. Er is strategisch overleg met Kunsten '92, hoeder van de Fair Practice Code, en met Platform ACCT. De fondsen zijn betrokken bij initiatieven als FairPACCT en andere pilots en onderzoeken. Enerzijds zijn de fondsen een bron van kennis, omdat ze hun sector overzien. Anderzijds spelen de fondsen als financier een belangrijke rol in het mogelijk maken van fair practice.

Op het gebied van de Code Diversiteit & Inclusie willen de fondsen op verschillende manieren samen op blijven trekken met het LKCA, dat de code onder de hoede heeft. Zo nemen de fondsen deel aan de adviesgroep van de code, en dragen de fondsen gezamenlijk bij aan de zogeheten &Awards. Dat is een jaarlijkse prijsuitreiking tijdens het Event Code D&I voor zowel een project als een persoon die zich bijzonder hebben ingezet voor een meer inclusieve cultuursector.

In de periode 2020-2024 droegen de fondsen jaarlijks bij aan Mores.online, het meldpunt voor grensoverschrijdend gedrag, om zo continuering van het meldpunt mogelijk te maken. Ook hebben de fondsen zich hard gemaakt voor een uitbreiding van het domein van het meldpunt, dat zich oorspronkelijk uitsluitend richtte op de sectoren film/av en podiumkunsten maar nu ook de andere culturele disciplines vertegenwoordigt. In 2023 heeft het ministerie van OCW aangegeven voor de continuïteit van Mores.online de komende jaren te zullen zorgen.

Duurzaamheid

In de beleidskaders 2025-2028 van de fondsen staat het onderwerp duurzaamheid voor het eerst genoemd als aandachtspunt. De staats-

secretaris kondigde aan met de fondsen te willen verkennen hoe duurzaamheid kan worden geïmplementeerd in de subsidieregelingen.

De zes rijkscultuurfondsen ontwikkelen ieder een op de eigen sector toegespitst beleid voor hun aanvragers en eigen bedrijfsvoering. Zij zijn daarnaast gevraagd zich gezamenlijk in te zetten voor een cultuurbrede inventarisatie van de voetafdruk van meerjarig ondersteunde instellingen, geïnitieerd door het ministerie van OCW. De ontwikkeling van een aantal gemeenschappelijke pilots in de periode 2025-2028 ligt voor de hand.

Digitale transformatie

Ook het thema *Digitale transformatie* stond voor het eerst in de beleidskaders 2025-2028 genoemd. De fondsen spannen zich op verzoek van de staatssecretaris in ieder geval in om in kaart te brengen welke digitale strategieën de meerjarig ondersteunde instellingen hebben.

Overzicht samenwerkingsverbanden en -regelingen fondsen

Samenwerkende fondsen	Samenwerking / regeling	Beschrijving
Alle zes cultuurfondsen	Aanspreekpunt interdisciplinaire aanvragen	Gezamenlijk aanspreekpunt voor (potentiële) aanvragers van projecten die meerdere cultuurgebieden combineren en projecten die een duidelijke maatschappelijke component hebben.
Alle zes cultuurfondsen	Johannes Vermeer Prijs	De staatsprijs is bestemd voor een opmerkelijk getalenteerde, actief werkende kunstenaar die in Nederland geboren en/of werkzaam is, en heeft als doel een verdiepende impuls te geven aan de artistieke praktijk van de laureaat. Het Mondriaan Fonds is penvoerder.
Alle zes cultuurfondsen en het Prins Bernhard Cultuurfonds Caribisch Gebied	Verbindingsloket voor vergroting bereik Caribisch deel Koninkrijk	Samen met het PBCCG stelden de fondsen een extra aanspreekpunt open voor het Nederlands Caribisch gebied. Penvoerder namens de fondsen is het Mondriaanfonds.
Fonds Podiumkunsten en Nederlands Letterenfonds	Werkbijdrage theatertekst	Gezamenlijke werkbijdrage voor theatertekst met het doel de kwaliteit, diversiteit en ontwikkeling van het Nederlands theaterrepertoire te stimuleren.
Fonds Podiumkunsten en Nederlands Letterenfonds (i.s.m. Literatuur Vlaanderen, Lira en Sabam)	Toneelschrijfprijs	Heeft als doel de Nederlandstalige toneelschrijfkunst en de opvoering van Nederlandstalig toneelwerk onder de aandacht te brengen en te stimuleren. De prijs wordt uitgereikt aan de auteur van het beste oorspronkelijk Nederlandstalig toneelwerk.
Fonds Podiumkunsten t.b.v. alle sectoren	Slecht Weer Fonds	Revolverend fonds waaruit festival-organisaties die een tekort hebben opgelopen als gevolg van onvoorziene omstandigheden een bijdrage kunnen krijgen. Het staat open voor festivals uit alle sectoren.
Nederlands Filmfonds en Mondriaan Fonds	De Verbeelding	Films (speelfilmlengte) op het snijvlak van beeldende kunst en cinematografie, gemaakt in een samenwerking tussen kunstenaars en producenten.
Nederlands Filmfonds en Nederlands Letterenfonds	Books on Screen	Organisatie internationale netwerk-bijeenkomsten voor filmproducenten en rechtenmanagers van literaire uitgeverijen.

Nederlands Filmfonds, Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en Nederlands Letterenfonds	Immerse\Interact	Met het samenwerkingsproject Immerse\Interact stimuleren het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, het Nederlands Filmfonds en per 2025 ook het Nederlands Letterenfonds projecten binnen het interdisciplinaire medialandschap, waarbij projecten op het vlak van digital storytelling en de inzet van interactieve of immersieve media centraal staan. Voor de nieuwe beleidsperiode wordt de regeling verder uitgebouwd met een distributie- en presentatieregeling. Tevens wordt in samenwerking met het Letterenfonds eens in de twee jaar ruimte gegeven aan een aanvraagronde voor interdisciplinaire aanvragen die verweven zijn met het literatuur domein.
Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en Mondriaan Fonds	Voorlichting talent binnen en buiten het kunstvakonderwijs (Get a Grant)	De fondsen geven gezamenlijk voorlichting over o.a. talentontwikkeling en regelingen bij de fondsen. Dit gebeurt binnen en buiten het kunstvakonderwijs.
Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en Mondriaan Fonds	Residency Arita/Japan	Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het Mondriaan Fonds bieden sinds 2016 gezamenlijk twee residency perioden aan in de Japanse keramiekregio Saga. De werkperiode in Japan biedt aan veelbelovende kunstenaars en ontwerpers de ruimte om onderzoek te doen op artistiek en technisch gebied en hun eigen werk te ontwikkelen. Een belangrijk uitgangspunt van deze residency is om speciale technieken te leren binnen de oudste keramische industrie van Japan en deze in het eigen werk toe te passen.
Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, Fonds Podiumkunsten, Filmfonds, Nederlands Letterenfonds en Mondriaan Fonds	Residency Van Doesburghuis	Fondsen bieden sinds 2017 via open oproepen gezamenlijk een residency aan in het Van Doesburghuis in Meudon-Val-Fleury/Parijs waar professionele makers hun artistieke praktijk verder kunnen ontwikkelen. Gezien de doelgroep van professionele makers, neemt het FCP geen deel aan deze samenwerking.

Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, Mondriaan Fonds, Fonds voor Cultuurparticipatie	Stimuleren Eigentijds gebruik ambachten	Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en Mondriaan Fonds hebben in 2020 een open oproep ontwikkeld voor ontwerpers en beeldend kunstenaars om een samenwerking aan te gaan met één of meerdere ambachtslieden en zo eigentijds gebruik van ambachten te stimuleren. Het Fonds voor Cultuurparticipatie zet in op eigentijdse beoefening en het borgen van onder andere ambachtelijke kennis en vaardigheden via de regeling Immaterieel erfgoed. De samenwerking krijgt in 2023 een vervolg.
--	---	--

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam

Postbus 16588
1001 RB Amsterdam

t +31 (0)20 520 73 00
post@letterenfonds.nl
www.letterenfonds.nl